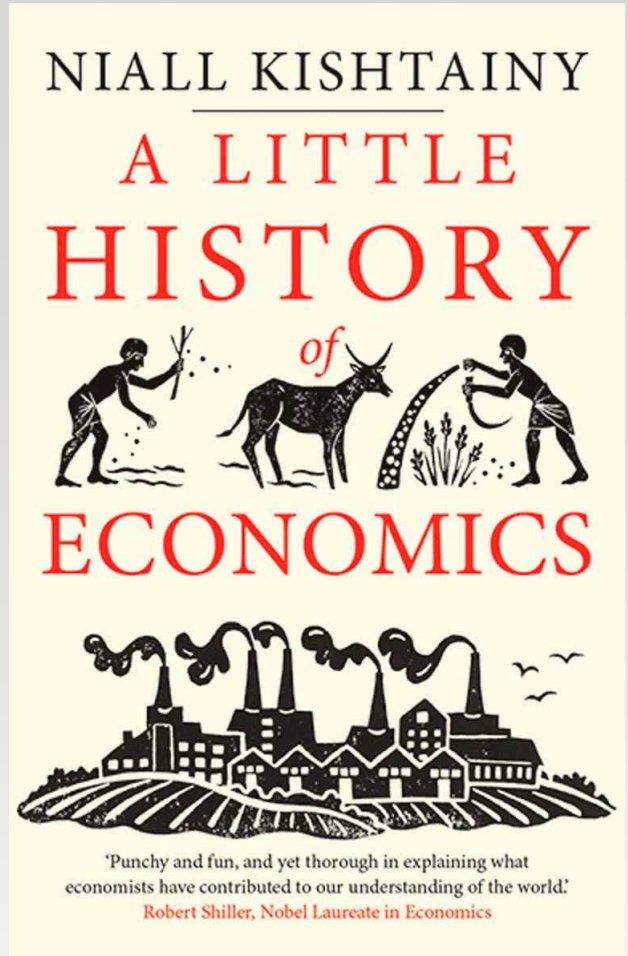
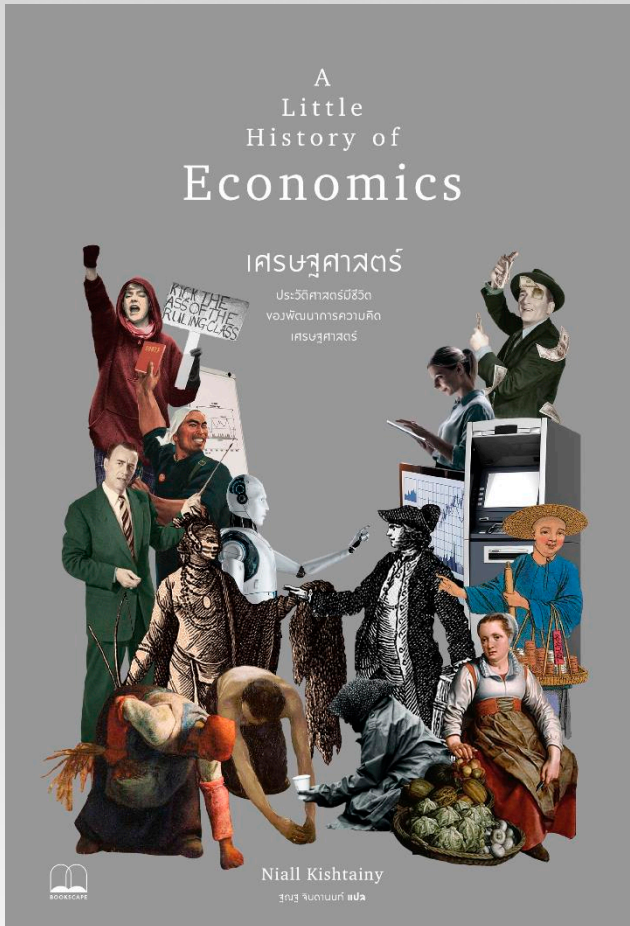

A Little History of Economics

By Niall Kishtainy

เศรษฐศาสตร์: ประวัติศาสตร์มีชีวิตของพัฒนาการความคิดเศรษฐศาสตร์

แปลโดย สุณัฐ จินตานนท์

เขียนโดย อาจารย์ นพดล ธนาภิจปรีสุทธิ

อาจารย์พิเศษประจำสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

nopadol.th@ssru.ac.th

นักเศรษฐศาสตร์พยายามตอบคำถามทางเศรษฐศาสตร์ด้วยแนวทางที่เป็นวิทยาศาสตร์ เพื่อค้นหากฎทางเศรษฐศาสตร์ที่จะสามารถมาทำนายพฤติกรรมของมนุษย์ในระบบเศรษฐกิจ และสามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริงได้อย่างเที่ยงตรง แต่การศึกษาเศรษฐศาสตร์ก็ไม่ได้มีแนวทางศึกษาในลักษณะวิทยาศาสตร์เพียงแนวทางเดียวเท่านั้น การศึกษาเศรษฐศาสตร์ยังเป็นเรื่องราวของการให้คำนิยามค้นหาความหมายและการตีความเพื่อทำความเข้าใจความคิดของนักคิดทางเศรษฐศาสตร์และพัฒนาการของความคิดที่เกิดขึ้นมาตอบสนองต่อปัญหาต่าง ๆ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองในแต่ละยุคสมัย รวมถึงการตรวจสอบความคิดเหล่านั้นว่ายังสามารถนำมาอธิบายหรือทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคสมัยของเราได้อยู่หรือไม่ รวมถึงการเลือกใช้แนวคิดจากจุดยืนของนักคิดคนใดหรือสำนักใดเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจให้การดำเนินนโยบายนั้น ๆ เป็นไปในแนวทางได้อย่างเหมาะสมกับห้วงเวลานั้น ๆ

ดังนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ความคิดทางเศรษฐศาสตร์ เราจึงต้องเดินทางย้อนกลับไปบนเส้นทางประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคสมัยที่นักคิดเหล่านั้นดำรงอยู่ เพื่อลงมือสำรวจงานเขียนของนักคิดคนนั้น ๆ หรือชุดความคิดของแต่ละสำนักที่นำเสนอออกมาตอบสนองต่อปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมักเป็นเรื่องราวที่ล้วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์แทบทั้งสิ้น นับตั้งแต่ออกจากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอนเหมือนความตอหนึ่งปรากฏอยู่ในบทความของปวย อิงภากรณ์ แต่การที่จะลงมือสำรวจงานแต่ละชิ้นของนักคิดแต่ละคนจำต้องใช้ทั้งความพยายามและเวลาที่มากอย่างยิ่งยวด ไนล์ คิชเทินี (Niall Kishtainy) จึงได้รังสรรค์หนังสือ A Little History of Economics เล่มนี้ขึ้นมาให้เป็นเสมือนเป็นเครื่องย้อนเวลาที่สามารถพาเราไต่ย้อนยุคกลับไปยังอดีตผ่านการเรียนรู้ถึงพัฒนาการทางความคิดทางเศรษฐศาสตร์ของนักคิดคนสำคัญ ๆ ภายใต้บริบททางการเมืองเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละยุคสมัย

ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ความคิดทางเศรษฐศาสตร์ ผู้เขียนจึงขอนำเนื้อหาบางส่วนในหนังสือเล่มนี้มานำเสนอให้ผู้อ่านทราบถึงจุดยืนต่าง ๆ ของนักคิดไปตามยุคสมัยเป็นลำดับ โดยเริ่มต้นที่ยุคกรีกโบราณ ยุคเศรษฐกิจของพระเจ้า ยุคพาณิชย์นิยม ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ยุคเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ ยุคปฏิวัติ ยุคสงคราม และ ยุคเสรีนิยมใหม่

นักคิดกลุ่มแรกคือนักปรัชญาชาวกรีกโบราณนามว่า เพลโต (Plato) ได้นำเสนอแนวคิดรูปแบบสังคมในอุดมคติที่เปรียบเป็นเหมือนเมืองขนาดย่อมมีผู้ปกครองเข้ามาจัดการสังคมอย่างใกล้ชิด ผู้คนต้องอาศัยอยู่ร่วมกันและใช้สิ่งของทุกอย่างร่วมกัน เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้คนริษยากันเอง จนสุดท้ายนำไปสู่ความขัดแย้งต่อสู้กันเอง ส่วนอีกคนที่กล่าวถึงคือ อริสโตเติล (Aristotle) เชื่อว่าการทำให้มีทรัพย์สินตัวเป็นเรื่องต้องห้ามตามที่เพลโตนำเสนอ นั้นไม่อาจใช้ได้จริงในสังคม จึงเป็นการดีกว่าที่จะให้ผู้คนได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินของตนเองตามสัดส่วนกำลังไม่สะสมความมั่งคั่งเกินความจำเป็น แต่ถ้าความมั่งคั่งนั้นเกินขีดจำกัดของบุคคล บุคคลนั้นก็จะมีบุคคลอีกแบบรวบแต่ใจเขา จากจุดยืนทั้งสองนักคิดนี้ทำให้เห็นได้ว่า เพลโตพยายามเสนอนครรัฐที่เปี่ยมล้นด้วยวินัยเคร่งครัด ส่วนอริสโตเติลก็ให้แนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้จริงได้ในสังคมและยังพยายามกอบกู้สังคมจากการพาณิชย์ที่ล้นเกินให้คืนกลับไปสู่สังคมสุขสงบ แต่ในท้ายสุดอารยธรรมกรีกอันยิ่งใหญ่รวมถึงโรมันที่พัฒนาตามันมาต่างก็ล่มสลายลง

เมื่อเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจแห่งพระเจ้า สังคมในยุคนี้มีการจัดการระบบเศรษฐกิจในระบบฟิวดัล (Feudalisms) มีนักคิดคนสำคัญ คือ นักบุญออกัสติน (St Augustine) ได้นำเสนอแนวคิดเปลี่ยนนครรัฐ (City of Man) เป็นนครของพระเจ้า (City of God) และความมั่งคั่ง (Wealth) คือของขวัญที่พระเจ้าประทานแก่มนุษย์เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด ผู้คนสามารถถือครองทรัพย์สินได้แต่ก็ต้องไม่หลงใหลกับทรัพย์สินที่มีอยู่ และยอมสละทรัพย์สินบางส่วนในโลกนี้เพื่อให้ไปอยู่นครของพระเจ้าในโลกหน้า ส่วนนักคิดคนสำคัญอีกคนคือ นักบุญธอมัส อควินัส (St Thomas Aquinas) นำเสนอการตั้งราคาขายสินค้าควรต้องเป็นราคายุติธรรม (Just Price) ราคาดังกล่าวนี้ไม่ใช่ราคาที่สูงสุดเท่าที่เก็บจากลูกค้าได้ ราคานี้ต้องเป็นราคาปกติปราศจากการหลอกลวงหรือผู้ขายมีอำนาจมากจนครอบงำตลาด ส่วนการเก็บดอกเป็นเงินกู้ก็ถือเป็นบาปด้วย แต่ในเวลาต่อมาเมื่อภัยทางธรรมชาติ โรคระบาดและสงครามเริ่มคลายตัวลงจำนวนประชากรในทวีปยุโรปก็เริ่มขยายตัวเพิ่มจำนวนมากขึ้น เมืองกลับมามีชีวิตชีวา การค้าและการเงินก็เริ่มเฟื่องฟู เศรษฐกิจของพระเจ้าจึงถูกหลอมรวมเข้ากับโลกแห่งการพาณิชย์ ในช่วงเวลานั้นกษัตริย์ทั่วยุโรปกำลังสร้างรัฐชาติแบบสมัยใหม่ บรรดาพ่อค้าต่างช่วยให้กษัตริย์ร่ำรวยขึ้น ต่อมาจึงเรียกพันธมิตรแบบนี้ในชื่อว่าพาณิชย์นิยม (Mercantilism) ซึ่งความมั่งคั่ง (Wealth) วัดกันด้วยปริมาณทองคำ นักพาณิชย์นิยมอย่าง มาลีเนส (Malynes) และ ธอมัส มัน (Thomas Mun) เสนอว่าการค้าต้องส่งออกมากกว่าการนำเข้า ดุลการค้า (Balance of Trade) ต้องเกินดุล และรัฐบาลต้องช่วยปกป้องพ่อค้าจากสินค้านำเข้าและยังช่วยเรื่องการค้าส่งออกด้วย ทองคำเท่านั้นจึงเป็นสิ่งที่ปรารถนาใฝ่หา แต่ในปากฝั่งของนักคิดสายธรรมชาตินิยม (Physiocrcacy) อย่างฟร็องซัว เกเน (Francois Quesnay) และ มีราโบ (Mirabeau) ได้นำเสนอความคิดว่า เกษตรกรรมเป็นสิ่งพิเศษ ธรรมชาติที่เราควบคุมได้ในท้องทุ่ง แม่น้ำ และทุ่งล่าสัตว์ คือ บ่อเกิดของความมั่ง (Wealth) ของชาติ และส่วนเกิน (Surplus) จากการผลิตในท้องทุ่งไร่นาและลำน้ำก็เป็นพลังชีวิตของระบบเศรษฐกิจ ฟร็องซัว เกเน จึงได้เรียกร้องให้รัฐปลดพันธนาการที่ควบคุมการเกษตรไว้แล้วปล่อยให้ภาคเกษตรทำการค้าการผลิตได้อย่างเสรี (Laissez-Faire)

ต่อมาแนวคิด (Laissez-Faire) ดังกล่าวนี้อีกก็แผ้วผ่านอิทธิพลมาสู่นักคิดคนสำคัญชาวสกอตนามว่า อาดัม สมิท (Adam Smith) ผู้รังสรรค์หนังสือ ความมั่งคั่งของชาติ (The Wealth of Nations) ในหนังสือเล่มนี้ สมิทได้วางรากฐานที่สำคัญของวิชาเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน (Self-Interest) และการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ที่จะทำให้อุบัติเกิดความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) และสังคมจะเกิดความกลมกลืนไม่สร้างมลพิษเหมือนสังคมมีมือที่มองไม่เห็น (Invisible Hand) คอยชี้แนะให้ทุกคนได้ประโยชน์ร่วมกันซึ่งทำให้นักคิดอย่าง เดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) ก็เชื่อด้วยเช่นกันว่า การค้าและการแข่งขันจะนำมาซึ่งความเจริญสู่สังคมโดยรวม และ ทุนนิยม (Capitalism) ยิ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องราวของความก้าวหน้า แต่ทว่านักคิดอีกกลุ่มหนึ่งกลับสิ้นหวังกับสภาพสังคมที่ดำรงอยู่รอบตัว ชาลส์ โฟริเย (Charles Fourier) มองว่าสังคมที่ก่อร่างตัวจากโรงงานและการหาเงินถือเป็นสังคมป่าเถื่อน จึงทำโรเบิร์ต โอเวน (Robert Owen) เสนอแนวคิดให้มีการสร้างชุมชนแบบใหม่ที่ปราศจากการแข่งขันอย่างเขาเป็นเขาตายในแบบทุนนิยม (Capitalism) ซึ่งนักคิดอย่างแซ็ง-ซิมง (Saint-Simon) ก็เชื่อแบบนั้นว่าตลาด (Markets) และการแข่งขัน (Competitions) ไม่ใช่หนทางที่สามารถนำไปสู่สังคมที่ดีได้ แต่คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) กลับมองว่าทั้ง โฟริเย โอเวน และแซ็ง-ซิมง เป็นเพียงพวกนักแพ้ฝ่ายที่จินตนาถึงโลกแห่งใหม่เท่านั้น ประวัติศาสตร์ของทุกสังคมที่เกิดขึ้นมาคือประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ระหว่างชนชั้น และในวันข้างหน้าเหล่าคนงานจะถูกขึ้นมาโค่นล้มเจ้านายในระบบทุนนิยมที่พยายามปกป้องผลประโยชน์ของตนเองด้วยการเอามูลค่าส่วนเกินจากคนงานหนักขึ้นเรื่อย ๆ แล้วสถาปนาสังคมคอมมิวนิสต์ (Communism) ขึ้นมาแทนที่ระบบทุนนิยม โดยที่สังคม

คอมมิวนิสต์นี้จะไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นและกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลก็จะมีอีกต่อไป

แต่นักคิดคนสำคัญอย่าง เจวอนส์ (Jevons) กลับได้ตั้งคำถามขึ้นมาว่าแล้วทำไมแซมเปญชวด ๆ หนึ่งจึงมีมูลค่ามาก นัก ทั้ง ๆ ที่อาดัม สมิท (Adam Smith) และคาร์ล มาร์กซ (Karl Marx) ต่างก็คิดว่ามูลค่าของสินค้านั้นมาจากต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะยิ่งจำนวนแรงงานที่ต้องใช้ในการผลิต แต่แซมเปญชวดนี้ดันมีราคาขายถึง 300 ปอนด์ ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้มีต้นทุนการผลิตสูงขนาดนั้น เจวอนส์ ให้คำอธิบายว่าที่แซมเปญชวามีราคาสูงก็เพราะว่าคนชอบมันมาก แซมเปญชวี้ทำให้คนเหล่านั้นพึงพอใจและเป็นสุขอย่างยิ่งถือได้ว่าเป็นอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Marginal Utility) แล้วแนวความคิดนี้ก็ส่งอิทธิพลมาถึงนักคิดคนสำคัญอย่างอัลเฟรด มาร์แชลล์ (Alfred Marshall) ซึ่งนำมาต่อยอดสร้างเป็นทฤษฎีอุปสงค์และอุปทาน (Demand and Supply Theory) ในตลาดที่มีมนุษย์ผู้มีเหตุผลทางเศรษฐกิจ (Rational Economic Man) เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค และในเวลาต่อมาเศรษฐศาสตร์แบบนี้ก็กลายเป็นเศรษฐศาสตร์กระแสหลักและเป็นที่ยอมรับกันในเรื่องเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิก (Neoclassical Economics) ครั้นเมื่อวันเวลาเปลี่ยนผ่านไปนักคิดทางเศรษฐศาสตร์นามว่า จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) กลับเชื่อว่าเศรษฐศาสตร์แบบกระแสหลักไม่อาจอธิบายวิกฤตในทศวรรษ 1930 ได้ เคนส์กล่าวว่ารายได้ของประเทศไม่ใช่ความสามารถในการผลิตของระบบเศรษฐกิจแต่รายได้คือปริมาณการใช้จ่ายรวมของผู้คน เคนส์ไม่ยอมรับในกฎของเซย์ (Say's Law) เคนส์อธิบายเสริมว่าภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ (Economic Recession) เกิดขึ้นเมื่อน้ำไหลออกจากอ่างมากกว่าน้ำไหลเข้ามาในอ่าง ผู้คนที่ตกงานหลายล้านคนในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำและภาวะถดถอยของระบบเศรษฐกิจในหลาย ๆ ครั้ง คือเหยื่อของน้ำจากก๊อกที่ไหลทิ้งลงท่อ และเมื่อผู้คนหันมาออมเงินแทนการใช้จ่าย รัฐบาลก็ต้องแทรกการใช้จ่ายของตัวเองลงไปให้มากพอ รัฐบาลก็จะสามารถชดเชยน้ำในส่วนที่ไหลออกไปได้ นักเศรษฐศาสตร์สายสำนักเคนส์ (Keynesian Economics) จึงนิยมใช้นโยบายการคลัง (Fiscal Policy) มากกว่านโยบายการเงิน (Monetary Policy) เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนผ่านจากแบบสำนักเคนส์มาเป็นแบบคลาสสิกอย่างค่อยเป็นค่อยไป ระบบเศรษฐกิจไม่ได้เปลี่ยนจากราคาคงที่ไปสู่ราคาพุ่งทะยานอย่างฉับพลันทันทีทันใด เส้นโค้งฟิลลิปส์ (Phillip Curve) จึงถูกนำมาเป็นแนวทางที่ช่วยให้ภาครัฐกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์เศรษฐกิจชะงักงันและพ่วงด้วยเงินเฟ้อ (Stagflation) การว่างงานสูงพร้อมกับเงินเฟ้อสูง มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) บอกว่าเส้นโค้งฟิลลิปส์พังทลายแล้ว และฟรีดแมนก็อธิบายเสริมขึ้นมาว่า ตามแนวคิดที่เคนส์เคยนำเสนอที่ว่าเศรษฐกิจตกต่ำเพราะเกิดจากการใช้จ่ายน้อย มันไม่เกี่ยวกันเลยปัญหาคือมันมีเงินในระบบน้อยไปต่างหาก รัฐบาลควรเพิ่มแค่ปริมาณเงินในอัตราที่สอดคล้องกับอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจแล้วค่อยยกระดับอุปทาน (Supply) ในระบบเศรษฐกิจหรือความสามารถในการผลิตของภาคธุรกิจไม่ใช่มาขยำขมในเรื่องของอุปสงค์ (Demand) รัฐบาลควรปล่อยให้ตลาดได้หายใจหายคอบ้าง ระบบเศรษฐกิจก็จะได้กลับมาแข็งแรงและมีเสถียรภาพ

บทส่งท้ายในหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงแนวความคิดของนักคิดทางเศรษฐศาสตร์ว่า นักคิดแต่ละคนมีแนวความคิดต่างกันและสอดคล้องกันบ้างเพื่อรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาของพวกเขา ในเศรษฐศาสตร์มันไม่มีคำตอบถูกต้องเพียงหนึ่งเดียวตลอดไปเหมือนอย่างกับโจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แม้นักคิดกลุ่มแรก ๆ อย่างนักปรัชญายุคกรีกโบราณที่ได้ตั้งคำถามว่าอะไรที่ทำให้เราใช้ชีวิตในสังคมมนุษย์ได้อย่างดี คนเราต้องมีอะไรบางอย่างที่ชีวิตจึงเป็นสุขและอิมเมมและอะไรล่ะที่ทำให้มนุษย์เรารุ่งเรืองได้อย่างแท้จริง นี่แหละคือจุดเริ่มต้นของเศรษฐศาสตร์และคำถามเหล่านี้ก็ล้วนผ่านการโต้แย้งถกเถียงมากันแสนยาวนาน ถึงวันนี้พวกเราก็ยังต้องกลับมาขุดเริ่มต้นกับคำถามเหล่านี้อีกครั้ง

รายการอ้างอิง

ฐนัฐ จินดานนท์. (2562). *เศรษฐศาสตร์ : ประวัติศาสตร์มีชีวิตของพัฒนาการความคิด เศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คสเคป.

Reference

Kishtainy, Niall. (2019). *A Little History of Economics*. Yale University Press through Tuttle-Mori Agency Co., Ltd.